

قدرت مانور ایران در مقابله با تحریم‌ها با گذشت زمان افزایش خواهد یافت

یک اندیشکده آمریکایی امکان موفقیت تحریم‌ها و برنامه کنترل جنگ‌افزار در برابر ایران را جای تردید دانسته و معتقد است که با به طول انجامیدن روند اعمال فشارها بر ایران، امکان اثربخشی این اقدامات کاهش خواهد یافت.

اندیشکده «مطالعات راهبردی و بین‌الملل» آمریکا قدرت مانور ایران در مقابله با تحریم‌ها با گذشت زمان افزایش خواهد یافت. یک اندیشکده آمریکایی امکان موفقیت تحریم‌ها و برنامه کنترل جنگ‌افزار در برابر ایران را جای تردید دانسته و معتقد است که با به طول انجامیدن روند اعمال فشارها بر ایران، امکان اثربخشی این اقدامات کاهش خواهد یافت. به گزارش فارس، اندیشکده «مطالعات راهبردی و بین‌الملل» آمریکا در گزارشی تحت عنوان «رقابت راهبردی ایران و آمریکا در حوزه تحریم‌ها، انرژی، کنترل و انتقال تسلیحات» به قلم «آنتونی اچ. کوردزمن» و «برادلی باسرم» تشدید تحریم‌ها و واکنش نشان دادن ایران در برابر آنها را در این روزها، به مثابه رقابتی سرعتی می‌داند که در میان تهران و واشنگتن در جریان است. با یارگیری بین‌المللی طرفین این رقابت، هر روز می‌توانیم منتظر وقوع حوادث جدیدی در سرتاسر جهان باشیم. این مقاله که در بخش مطالعاتی «بورک» در این مرکز منتشر شده، در پی آن است که این رقابت را با دیدی وسیع‌تر، و در قالب بخشی از مجموعه‌ای از مقالات دنباله‌دار در خصوص رقابت راهبردی ایران و آمریکا مورد بررسی قرار می‌دهد.

این گزارش، ضمن ارائه تحلیلی ژرف و موشکافانه از چهار حوزه درهم‌تنیده رقابت ایران و آمریکا -یعنی تحریم‌ها، انرژی، کنترل جنگ‌افزار، و تغییر حکومت- به بررسی تاثیر تلاش‌های اخیر آمریکا، اروپا، و دیگران، برای وادار ساختن ایران به صرف نظر کردن از بخش‌هایی از برنامه هسته‌ای خود می‌پردازد که به نظر می‌رسد با هدف کسب توانمندی نظامی اتمی طراحی شده باشد.

* سیاست تحریم‌های یک‌جانبه آمریکا، تشدید تاثیر تحریم‌های چندجانبه بین‌المللی است

یکی از مقامات بلندپایه وزارت خارجه آمریکا، در دسامبر 2011، خلاصه سیاست‌های واشنگتن را در قبال مساله تحریم‌ها اینگونه اعلام می‌کند: «سیاست ما، افزایش قدرت اثر تحریم‌های چندجانبه و میدان دادن به دیگر کشورهای هم‌فکر برای تحت فشار قرار دادن ایران است، تا زمانی که این کشور حاضر به تبعیت از تعهدات بین‌المللی خود شود. در عین حال، این تلاش‌ها با پیشنهادات دیپلماتیک همراه خواهد بود. تنها به این شرط که ایران در مورد مذاکرات و به گفت‌وگو نشستن بر سر نگرانی‌های ما و دنیا در خصوص برنامه هسته‌ای خود، جدی باشد.»

* آمریکا به دنبال تحریک مردم ایران، علیه حکومت است

هر چند کاخ سفید با رهبری اوباما، به طور مداوم در حال گسترش ابعاد رقابت خود با ایران، در این حوزه مشخص است، اما این کار را با دقت بسیار و به روشی انجام می‌دهد که وزن آن بیش از اقدامات یک‌جانبه واشنگتن، بر دوش تحریم‌های بین‌المللی باشد. آمریکا به تدریج تحریم‌های شدیدتری را به اجرا خواهد گذاشت، اما می‌کوشد تا این کار را به گونه‌ای انجام دهد که بتواند تاثیر تحریم‌های بین‌المللی را افزایش داده و تشدید کند. نظام مالی، صنعت نفت، حمل و نقل، و پتروشیمی ایران روز به روز و تا جای ممکن، منزوی‌تر خواهد شد. از سوی دیگر دولت آمریکا می‌کوشد مراکز جمعیت در داخل ایران را آگاه و توان اثربخشی آنها را تقویت کند، با این امید که مردم به پا خاسته و هم‌زمان با وجود فشارهای اقتصادی خارجی، از داخل نیز حکومت ایران را به چالش کشند.

* وزیر دفاع آمریکا: «اهداف هسته‌ای حمله نظامی به ایران» به سختی قابل دسترسی هستند.

با اینکه تحلیل‌گران بر این باورند که این تحریم‌ها در حقیقت در حکم هموار کردن مسیر حمله نظامی آمریکا به ایران است، اما ظاهراً از نظر «پانتا»، وزیر دفاع آمریکا، انتخاب گزینه نظامی -علی‌رغم اینکه به لحاظ فنی کم‌اکن «روی میز» قرار دارد- در حال حاضر، از سوی دولت آمریکا بسیار نامحتمل است. از نظر او، حمله نظامی به ایران، نمی‌تواند بلندپروازی‌های هسته‌ای این کشور را از

بین برد، بلکه در نهایت، تنها می‌تواند در مسیر حرکت این فعالیت‌ها اندکی وقفه ایجاد کند - شاید یک یا دو سال، آنهم در بهترین حالت. پانتا معتقد است که اهداف نظامی چنین حمله‌ای «؛ به سختی قابل دسترسی هستند.»

* هدف ایران از دعوت به مذاکره، تنها «؛ خریدن وقت» است

واکنش ایران به تحریم‌ها آمیزه‌ای از دو برخورد متفاوت است:

- از یک سو، وزیر امور خارجه ایران از غرب دعوت کرده است تا بار دیگر با ایران بر سر میز مذاکرات هسته‌ای بنشینند - هر چند، گذشته نشان می‌دهد که هدف ایران از شرکت در این قبیل گفت‌وگوها، به ندرت چیزی به جز اتلاف وقت بوده است. در نتیجه، به نظر می‌رسد که این فراخوان جدید نیز تنها حقه‌ای برای خریدن وقت باشد.

* ایران در کنار دعوت به مذاکره، غرب را به انجام اقدامات تلافی‌جویانه نیز تهدید می‌کند

- از سوی دیگر، ایران با تهدیداتی جدی چون «؛ مسدود کردن خلیج [فارس]»، آزمایش‌های موشکی، و مانورهای نظامی، چهره خشمگین خود را نیز به غرب نشان داده است. به دنبال این تهدیدات و رزمایش‌ها، ایران اعلام کرد که در حال ساخت تاسیسات زیرزمینی بسیار پیشرفته‌تری برای غنی‌سازی اورانیوم بوده و به زودی سانتریفیوژهای کارآمدتری را به کار خواهد گرفت.

* تحریم‌ها ممکن است منجر به ایجاد درگیری‌های بلند مدت یا رقابتی «؛ ماراتنی» می‌شود

- خطرات رقابت «؛ ماراتنی»

تا اینجا، به نظر می‌رسد که ایران ایده برخورد نظامی را کنار گذاشته باشد، اما چیزی که هنوز مبهم است، این است که چه اتفاقی خواهد افتاد اگر تحریم‌ها منجر به ایجاد درگیری‌های بلند مدت یا تبدیل این رقابت سرعتی، به رقابتی «؛ ماراتنی» شود.

* عربستان و دیگر کشورهای صادرکننده نفت، در بلندمدت نخواهند توانست عدم حضور ایران را در بازارهای جهانی جبران کنند

با این حال ایران گستره وسیعی از امکانات مختلف را برای اعمال فشارهای نسبتاً سبک‌تری بر بازارهای جهانی نفت در اختیار دارد. برای مثال، تهدیدات و رزمایش‌های ایران، در طول دسامبر 2011 و ژانویه 2012، منجر به بالا رفتن قیمت نفت خام در جهان شد؛ هر چند که این افزایش چندان چشمگیر و بی‌سابقه نبوده و عملاً به سختی توانست اقتصاد آمریکا و سایر کشورهای توسعه‌یافته را تحت تاثیر قرار دهد. درگیری‌های نظامی خفیف، مین‌های دریایی، رزمایش‌های جدید، و اقداماتی از این دست، می‌تواند تاثیرات نامطلوب بلند مدتی بر هزینه‌های کشتی‌رانی در منطقه داشته باشد. از سوی دیگر، با به درازا کشیدن این مخاصمه ممکن است عربستان سعودی و دیگر کشورهای صادرکننده نفت، در جبران کاهش صادرات نفت ایران، دچار مشکلاتی جدی شوند، بالاخص اگر طول این مدت، از آستانه تحمل اقتصاد جهانی (و تقاضای فرآورده‌های پتروشیمی) بیشتر باشد. بالا گرفتن بحران ایران می‌تواند بدون دخالت مستقیم نظامی این کشور، بهای نفت را افزایش داده و کیست که نداند حکومت ایران در صورتی که به آینده خود امیدوار نباشد، به راحتی می‌تواند دست‌کم برای مدت چند هفته آشفته بازار نفت را به آتش بکشد.

* با گذشت زمان قدرت مانور ایران در مقابله با تحریم‌ها افزایش خواهد یافت

اگر این برخوردها و تحریم‌ها برای چندین سال به طول انجامد، ایران زمان کافی خواهد یافت تا بتواند به طور دائم قدرت مانور خود را افزایش داده و فنون تازه‌ای برای استفاده در حملات نامتقارن و جنگ‌های سیاسی بیاموزد. از طرفی وجود شواهدی دال بر اینکه

ایران حقیقتاً سلاح اتمی در اختیار دارد، ممکن است منجر به قطع همکاری بسیاری از کشورها در اعمال تحریم‌ها علیه ایران شده و هم‌زمان از احتمال شدت گرفتن دامنه برخوردها و امکان حمله نظامی به ایران، از سوی آمریکا، اروپا، و کشورهای جنوب خلیج فارس]، در دید ناظران بکاهد.

* اسرائیل در مواجهه با تهدیدات ایران، اقدام به تقویت توان هسته‌ای و موشکی خود کرده است

با گذشت زمان و اقدامات ایران در توزیع پراکنده و تقویت استحکام تاسیسات هسته‌ای خود، امکان صورت دادن به اقدامی پیشگیرانه، از طریق حمله نظامی به این کشور، روز به روز برای اسرائیل سخت‌تر می‌شود؛ و در صورت دستیابی ایران به اسلحه اتمی، احتمال وقوع چنین رخدادی بیش از پیش کمرنگ خواهد شد. با این حال، اسرائیل، نسبت به ایران، از گزینه‌های کوتاه و میان مدت بسیار بیشتری برای اصلاح و تکمیل تسلیحات اتمی خود و همین‌طور حامل‌های هسته‌ای برخوردار است. اسرائیل تا همین لحظه نیز به سبب تهدیدات ایران، توان جابه‌جایی محموله‌های موشکی خود را افزایش داده و در حال بررسی گزینه‌های مختلف ممکن دیگر به عنوان حامل‌های هسته‌ای -مانند زیردریایی‌ها- است. ایران در حال تقویت نیروی نامتقارن و برداشتن نخستین گام‌ها به سمت نیروی نظامی هسته‌ای است، در حالی که کشورهایی چون عربستان سعودی و امارات متحده عربی، مدت‌ها است که با سرعت بیشتری، در حال تکمیل توانمندی‌های دفاعی و ضربتی متعارف خود بوده، و به علاوه تهران نمی‌تواند به سادگی با نگرانی‌های مانند امکان تحریک آمریکا برای نمایش تعهدات واشنگتن به ایجاد #171 بازدارندگی گسترده» با استفاده از روش‌های گویاتر و همین‌طور دغدغه حرکت عربستان سعودی به سمت آغاز یک برنامه هسته‌ای، کنار آمده و با آسودگی خاطر به فعالیت‌های تسلیحاتی خود ادامه دهد. از سوی دیگر، تهران همیشه نگران این خواهد بود که در صورت موثر نبودن روند تحریم‌ها، آمریکا یا اسرائیل به سمت گزینه نظامی رفته، و در این مسیر حمایت فزاینده همسایگان ایران را به همراه خواهند داشت.

* پاکستان، کره شمالی، و هند با مقاومت در برابر فشارهای بین‌المللی به قدرتی هسته‌ای بدل شدند

اما روی دیگر سکه، اتفاقاتی است که در صورت -و تنها پس از- انجام آزمایش هسته‌ای ایران یا طرح ادعایی از جانب تهران در این زمینه، که در عین حال مورد قبول متخصصان اطلاعاتی آمریکا، دیگر کشورهای غربی، عربی، و اسرائیلی نیز قرار گیرد، رخ خواهد داد. هیاهوی تلاش‌های دیپلماتیک برای منصرف کردن پاکستان، کره شمالی، و هند، از ادامه فعالیت‌های هسته‌ای خود، به سرعت و پس از تبدیل توانمندی‌های اتمی این کشورها، از یک احتمال صرف به حقیقتی غیرقابل تغییر، فرو خواهد افتاد، و جهان با پذیرش این حقیقت به تمام آن درگیری‌ها پایان داد.

* توانمندی‌های هسته‌ای ایران، در آستانه دستیابی به سلاح اتمی قرار دارد

- امکان موفقیت در حوزه کنترل جنگ‌افزار بسیار بالا است، اما تنها در بلند مدت

آمریکا باید به عنوان یکی دیگر از گزینه‌های سیاسی ممکن، از برنامه کنترل جنگ‌افزار در منطقه حمایت کند. اما گفت‌وگوها برای دستیابی به یک منطقه عاری از سلاح‌های کشتار جمعی در منطقه، عملاً هیچ شانس برای موفقیت نخواهد داشت؛ به 8 دلیل:

1- تاکید ایران بر برنامه‌های هسته‌ای و موشکی خود، و این حقیقت که توان غنی‌سازی و دیگر مهارت‌های این کشور در حال حاضر نیز در آستانه رسیدن به توانمندی‌های لازم برای دستیابی به تسلیحات هسته‌ای است -ایران با فعالیت به شیوه پراکنده و مخفیانه، موانع بسیاری در راه بررسی و سنجش میزان پیشرفت‌های واقعی هسته‌ای خود ایجاد کرده است، که به تبع این امکان را برای تهران فراهم می‌سازد که با #171گریز» ی هسته‌ای، از امتیازات قابل توجهی در یک منطقه عاری از سلاح‌های کشتار جمعی برخوردار شود.

* هیچگاه نمی‌توان مطمئن بود که اسرائیل دست از برنامه‌های تسلیحاتی خود کشیده باشد

2- باور اسرائیل به این مساله که برای حفظ امنیت خود، نیاز مبرمی به افزایش حجم و ظرفیت نیروهای هسته‌ای و موشکی دارد،

انحصارطلبی و در کنار آن تصمیم قاطع اسرائیل برای دستیابی به چنین توانمندی‌هایی، و در نهایت، امکان‌ناپذیری نسبی کسب اطلاع از این مساله که آیا اسرائیل حقیقتاً برنامه‌های تسلیحاتی خود را رها کرده است یا خیر: مساله «آخرین [ان‌مین] سلاح» [اصطلاحی که به عقیم و حتی خطرناک بودن تلاش برای از بین بردن تمام سلاح‌های موجود اشاره دارد؛ به این صورت که ممکن است پس از نابود کردن تمام سلاح‌ها، یک سلاح مخفی اتمی یا زیستی باقی‌مانده، بتواند تهدیدی جدی برای کل بشریت محسوب شود].

3- ناامیدی تقریباً مطلق در خصوص امکان دستیابی به صلحی میان اعراب و اسرائیل، و عدم قطعیت موجود به واسطه ناآرامی‌های فعلی در جهان عرب.

4- سابقه سوریه در فعالیتهای مخفیانه برای دستیابی به تسلیحات اتمی.

5- روند رو به رشد تولید تسلیحات هسته‌ای در پاکستان و ظرفیت بالقوه این کشور برای صادرات چنین محصولاتی - با احتمال افزایش خطر حضور یک تامین‌کننده خارجی و نیاز به گسترش ناگزیر منطقه کنترل جنگ‌افزار برای دربرگرفتن پاکستان و هند- که در نهایت نیز می‌تواند منجر به ایجاد یک امتیاز انحصاری هسته‌ای در خاورمیانه، برای چین شود.

6- تردیدها در زمینه سایر تسلیحات کشتار جمعی موجود در اختیار نیروهای اسرائیل و اعراب، و همینطور در خصوص حجم و ماهیت توان موشکی، و برنامه‌های تسلیحاتی شیمیایی و بیولوژیک این حکومت‌ها.

7- دورنمای پیشرفت چشمگیر فناوری زیستی در منطقه به صورتی که هم اسرائیل و هم اعراب بتوانند از پس انجام عملیات‌های پیچیده مهندسی ژنتیکی و اصلاح زیستی برآمده، و

8- افزایش دائم مشکلات و موانع بر سر راه بازرسی‌های تسلیحاتی، که خود می‌تواند تمام موارد یاد شده فوق را تحت تاثیر قرار داده و وضعیت را پیچیده‌تر و غیرقابل کنترل سازد.

* برنامه کنترل جنگ‌افزار نیز مانند تحریم‌ها، نمی‌تواند حرکت هسته‌ای ایران را متوقف کند

شواهد اندکی وجود دارد دال بر اینکه روند تحریم‌های فعلی یا تلاش برای کنترل جنگ‌افزارها بتواند پیشرفت برنامه هسته‌ای ایران را متوقف کند، و بهتر است به یاد داشته باشیم که -درست مانند تحریم‌ها- برنامه کنترل جنگ‌افزار نیز نمی‌تواند به تنهایی از پس دفع تمام تهدیدات چندجانبه ایران برآید.

* تحریم‌ها و دیپلماسی ممکن است هنوز هم بهترین انتخاب‌ها به شمار آیند

- نتیجه غیرقطعی: اولویت با دیپلماسی است، اما حفظ امنیت ضرورت است

تحریم‌ها و دیپلماسی ممکن است هنوز هم بهترین انتخاب‌ها از میان مجموعه‌ای از گزینه‌های بد، به شمار آیند، اما به هیچ عنوان مشخص نیست که آیا از طریق آنها می‌توان ایران را از پیشرفت در مسیر کسب توانمندی‌های هسته‌ای یا دستیابی حقیقی به سلاح اتمی بازداشت یا خیر. نتیجه نهایی تمام این اقدامات می‌تواند پایان این بحران در جریان گفت‌وگوها با ایران بوده، یا برعکس آغاز سال‌های سال درگیری و کشمکش‌های شدید در تمام سطوح ممکن را رقم بزند.

* بحران ایران، به سادگی قابل گسترش در سطح جهان است

آمریکا، هم‌پیمانانش در جنوب خلیج [فارس]، اردن -در کنار دیگران کشورهای دوست عربی- و اسرائیل، ممکن است برای سالیان سال مجبور به پیگیری روند تحریم‌ها، مشکلات صادرات انرژی، و برنامه کنترل جنگ‌افزار بوده، و مجبور باشند که در تمام این مدت، با تبعات مختلف این بحران رو به گسترش، دست و پنجه نرم کنند. آنچه که امروزه از آن به عنوان «بحران» یاد می‌شود، به سادگی می‌تواند تبدیل به حقیقتی دیرپا شده که تنها راه رهایی از آن، به تغییر حکومت در ایران ختم شود؛ اقدامی که جز با همکاری

بسیار نزدیکی میان آمریکا، کشورهای عرب در جنوب خلیج [فارس]، و دیگر نقاط جهان، در کنار هم‌پیمانان مهم‌تری چون بریتانیا و فرانسه، امکان‌پذیر نخواهد بود.

* محور نفوذ ایران، تهدیدگر موقعیت اسرائیل در منطقه است

گفت‌وگوها بر سر برنامه هسته‌ای ایران، حتی اگر با موفقیت نیز به پایان رسد، باز هم با محدودیت‌ها و قیود بسیار مهمی روبه‌رو خواهد بود. ایران در حال تجهیز نیروهای دوربرد موشکی خود بوده، و آشکارا به عنوان یکی از قدرت‌ها در زمینه تسلیحات شیمیایی شناخته می‌شود. از سوی دیگر ایران به غیر از برنامه هسته‌ای، در زمینه تسلیحات زیستی نیز فعالیت می‌کند. همانطور که رزمایش‌های اخیر این کشور در خلیج [فارس] نشان می‌دهد، تهران به طور جدی در حال کار بر روی توانمندی‌های خود در زمینه جنگ‌های نامتقارن بوده و در این مسیر از اقداماتی که بتواند محرک دنباله‌ای از اقدامات نظامی گسترده‌تر نیز شود، ابایی ندارد. به علاوه، ایران با استفاده از نیروی سپاه قدس، سازمان‌های اطلاعاتی، و دیپلمات‌های خود، امنیت اسرائیل و کشورهای عرب را به مخاطره انداخته و به دنبال ایجاد محور نفوذی در منطقه است که از کشورهایی چون عراق، سوریه، و لبنان می‌گذرد.

* آمریکا باید همیشه در برابر ایران، برای انجام اقدامات قهرآمیز آمادگی داشته باشد

در نتیجه، درمی‌یابیم که ادامه روند تحریم‌ها و برنامه کنترل جنگ‌افزار باید با توسعه ظرفیت‌های نظامی موجود در منطقه و با هدف ایجاد توان بازدارندگی، همراه و تشدید شود. به علاوه آمریکا باید توان خود را برای استفاده از روش‌های قهرآمیز در صورت لزوم، در برابر ایران، حفظ و حتی تقویت کند. از سوی دیگر، آمریکا و هم‌پیمانانش باید راهی بیابند تا از طریق آن بتوانند هشدارهای گذشته خود خطاب به تهران را، مبنی بر امکان افزایش فشارها و روی آوردن آمریکا و نیروهای شورای همکاری خلیج [فارس] به اقدامات نظامی در صورت تلاش ایران برای #171؛مسدود کردن خلیج [فارس]» یا وقوع برخوردهای شدید در قالب نیروهای متعارف و درگیری‌های نامتقارن، با لحن شدیدتری تکرار نمایند. در صورت رخ دادن چنین اقداماتی از سوی تهران، تلاش برای نابود کردن تاسیسات هسته‌ای، موشکی و دیگر زیرساخت‌های نظامی حساس ایران آغاز شده و با ورود درگیری‌ها به چنین مرحله‌ای، تحدیدات ایران با شدت بیشتری انجام شده و از حمایت‌های بین‌المللی بیشتری نیز برخوردار خواهد بود. از آن گذشته، واشنگتن باید به طور ضمنی به تهران هشدار دهد که در صورت انجام آزمایشی هسته‌ای یا فعالیت‌های اتمی آشکارا نظامی در ایران، و یا استقرار نیروهای موشکی مسلح به ابزارهای انفجاری هسته‌ای، در خصوص خودداری خود از استفاده از نیروهای مسلح و اقدامات نظامی، تجدید نظر خواهد کرد.

* گزینه نظامی، تنها باید به عنوان آخرین راه ممکن انتخاب شود

در عین حال، این اقدامات هیچ کدام به معنای اولویت گزینه نظامی در برابر روند #171؛هشدار، منع، و مهار» نخواهد بود. تبعات بین‌المللی راهبردی و سیاسی حمله نظامی به ایران، چنان غیرقابل پیش‌بینی و پر خطر است، که تنها باید به عنوان آخرین راه ممکن، مورد توجه قرار گیرد. چنین خطراتی تنها در صورتی قابل پذیرش خواهند بود که مسلم شود، پایه‌های ایدئولوژیک حکومت ایران مستحکم‌تر از آن است که در برابر خطراتی چون نیروهای مسلح حاضر در خلیج [فارس]، تعهد آمریکا نسبت به #171؛بازدارندگی گسترده»، و سپر دفاع موشکی بلرزد.